

บทที่ ๗

โครงสร้างของคำ

โครงสร้างของคำประกอบขึ้นด้วยหน่วยคำ "หน่วยคำ เป็นหน่วยที่เล็กที่สุดที่มีความหมาย ซึ่งจะประกอบขึ้นเป็นคำหรือส่วนของคำ" *

วจินตน์ ภาณุพงศ์ ได้อธิบายเรื่องหน่วยคำไว้ว่า

หน่วยคำมีหลายขนาด เกณฑ์ที่จะใช้ในการกำหนดว่าเป็นหน่วยคำหรือไม่ คือว่า เราจะแยกหน่วยคำออกเป็นส่วนที่เล็กกว่า และมีความหมายอีกไม่ได้แล้ว เช่น

นาฬิกา /ใน/ห้อง/นี้/ที่/ทุก/สิบ/ห้า/นาฬิกา/ตี/เดียว นาฬิกา นาฬิกา
ตี/เดียว ถือว่าเป็นคำที่มี ๑ หน่วยคำ เพราะเราจะแบ่งออกให้เล็กกว่านี้
ไม่ได้แล้ว

สิบห้า ถือว่าเป็นคำที่มี ๒ หน่วยคำ เพราะเราแยกออกได้อีกเป็นสิบ
กับห้า

หน่วยคำอาจแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทคือ

๑. หน่วยคำอิสระ หมายถึงพวกที่ปรากฏตามลำพังเป็นคำได้ เช่น
ยีน เคน คน สบาย ถนน นาฬิกา สังกะสี ลักษณะ เป็นต้น

* Eugene A. Nida, Morphology: The Descriptive Analysis of words, 2 nd ed. (Ann Arbor: The University of Michigan Press, 1949), p. 1.

๒. หน่วยคำไม่อิสระ หมายถึงพวกที่ต้องปรากฏร่วมกับหน่วยคำอื่น
เท่านั้น เช่น

- นิก - ในตัวอย่างว่า นิกเรียน นิกเขียน
- ชาว - ในตัวอย่างว่า ชาวบ้าน ชาวไทย

จะปรากฏตามลำพังไม่ได้ เช่นจะพูดว่า

มี <u>นิก</u> อยู่ ๒ <u>นิก</u>	มี <u>ชาว</u> อยู่ ๒ <u>ชาว</u>
<u>นิก</u> คนนี้	<u>ชาว</u> คนนี้
ไม่ได้	

ฉะนั้น ถ้าพิจารณาตามหลักนี้ ชาว กับ นิก ก็ ไม่ใช่คำ เป็นเพียง หน่วยคำ
เท่านั้น และเป็นหน่วยคำประเภทไม่อิสระ *

ผลการวิเคราะห์หน่วยคำในภาษาไทยกลันตัน ไทรบุรีและปะลิส พบว่าในภาษา
ถิ่นทั้ง ๓ ถิ่นนี้มีหน่วยคำทั้ง ๒ ประเภท คือมีทั้งหน่วยคำอิสระ และหน่วยคำไม่อิสระ
เช่นเดียวกับในภาษาไทยกรุงเทพฯ และจากการวิเคราะห์โครงสร้างของคำภาษาไทยที่ใช้
ในปัจจุบันในรัฐกลันตัน ไทรบุรีและปะลิส เท่าที่สังเกตพบว่า ส่วนใหญ่แล้วไม่แตกต่างจาก
ภาษาถิ่นกรุงเทพฯ เพียงแต่มีบางลักษณะที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงเฉพาะลักษณะ
ที่แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้คือ

ก. คำพยางค์เดียวในภาษาไทยกรุงเทพฯ จะเป็นคำสองพยางค์ในภาษาไทย
กลันตัน พยางค์ที่สองที่เพิ่มขึ้นเป็นพยางค์ที่เติม เข้าไปข้างหน้าคำ โดยที่ไม่ทำให้ความหมาย
ของคำเปลี่ยนแปลง ส่วนในภาษาไทยไทรบุรีและปะลิส จะเพิ่มคำพยางค์เดียว เช่นเดียวกับ
ภาษาไทยกรุงเทพฯ

กรุงเทพฯ	กฉันตัน	ไทรบุรี	ปะลิส	
ตก	k+tok ⁶	ɬok ³	ɬok ³	"ทิศตะวันตก"
	กตก	ต็อก	ต็อก	
จาม	k+ca:m ⁴	ca:m ³	ca:m ³	"จาม"
	กจ้าม	จาม	จาม	
ติด	k+di:t ²	di:t ⁴	di:t ⁴	"ติด"
	กติด	ติด	ติด	
เขียด	t+khiat	khiat ²	khiat ²	"เขียด"
	ตีเขียด	เขียด	เขียด	

ข้อสังเกต

๑. พยางค์แรกของคำในภาษาไทยกฉันตันมีลักษณะคล้ายอุปสรรค แต่ในที่นี้ไม่ถือว่าเป็นหน่วยคำ เพราะไม่มีความหมาย ยกเว้น ตี ซึ่งปรากฏในคำบางคำ เช่น "ตีเขียด" อาจจะเป็นหน่วยคำได้ เนื่องจาก ตี น่าจะกลายเสียงมาจาก ตัว ซึ่งเป็นหน่วยคำอิสระที่ใช้ประสมกับหน่วยคำอิสระที่เป็นชื่อของสัตว์ เช่นคำว่า "ตีเขียด" น่าจะกลายเสียงมาจาก "ตัวเขียด" เป็นต้น

หน่วยคำอิสระที่เกิดการกลายเสียงในลักษณะดังกล่าวนี้ อนุวงศ์ เชียงอุบล^๑ ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

อนุวงศ์ เชียงอุบล, "การศึกษาเชิงวิเคราะห์คำประสมในภาษาไทย"

(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๔๒๔), หน้า ๓๔ - ๓๕.

หน่วยคำอิสระในภาษาไทย ส่วนใหญ่จะเป็นคำพยางค์เดี่ยวและปรากฏตามลำพังได้ แต่จะมีหน่วยคำอิสระบางหน่วยที่ดู เหมือนว่าปรากฏตามลำพังไม่ได้ เช่นหน่วยคำ "มะ" ในคำ "มะพร้าว" หน่วยคำนี้ได้มีผู้สันนิษฐานว่า "มะ" กร่อนมาจาก "หมาก" ซึ่งมีความหมายและปรากฏตามลำพังเป็นหน่วยคำอิสระได้ ดังนั้น เมื่อวิเคราะห์ส่วนประกอบของคำประสมที่มีคำ "มะพร้าว" อยู่ด้วย เช่นก้ามมะพร้าว ซึ่งหมายถึง "ชนิดหนึ่งมีลายคล้ายทางมะพร้าว" ก็จะเป็นดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร

นอกจากหน่วยคำ "หมาก" แล้ว ยังมีหน่วยคำอิสระหน่วยอื่น ๆ ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงในกรณีเดียวกันนี้คือ

(๑) ตัว หน่วยคำอิสระที่ใช้ประสมกับหน่วยคำอิสระที่เป็นชื่อของสัตว์ จะกร่อนเป็น ตะ เช่น

ตัว + ขาบ = ตัวขาบ \longrightarrow ตะขาบ

(๒) ตัน หน่วยคำอิสระที่ใช้ประสมกับหน่วยคำอิสระที่เป็นชื่อต้นไม้จะกร่อนเป็น
ตะ เช่น

ตัน + เคียน = ตันเคียน → ตะเคียน

(๓) ตา หน่วยคำอิสระที่ใช้ประสมกับหน่วยคำอิสระที่เป็นชื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จะ
กร่อนเป็น ตะ เช่น

ตา + วัน = ตาวัน → ตะวัน

(๔) สาย หน่วยคำอิสระที่ใช้ประสมกับหน่วยคำอิสระที่เป็นชื่ออวัยวะ จะกร่อน
เป็น สะ เช่น

สาย + ทือ = สายทือ → สะทือ

(๕) สาว หน่วยคำอิสระที่ใช้ประสมกับหน่วยคำอิสระที่เป็นชื่อคน จะกร่อน
เป็น สะ เช่น

สาว + ภั = สาวภั → สะภั

(๖) เฒ หน่วยคำอิสระที่ใช้ประสมกับหน่วยคำอิสระที่เป็นชื่อของพันธุ์ไม้ชนิด
ต่าง ๆ จะกร่อนเป็น ชะ เช่น

เฒ + เอม = เฒเอม → ชะเอม

๒. คำบางคำในภาษาไทยกสันตัน เช่นคำว่า ปักต /p+kət⁶/ "เครื่องมีขจัดปลาเท
อวน" น่าจะกลายเสียงมาจากคำ Pukat (ปักต) ในภาษามลายู ซึ่งมีความหมายตรงกัน

๓. คำบางคำในภาษาไทยกสันตัน เช่นคำว่า ตีเบ็ง /t+beŋ⁴/ "เบ่งออก, ตันออก"
น่าจะกลายเสียงมาจากคำ "ตะเบ็ง" เช่นตะเบ็งเสียง ซึ่งใช้ในภาษาไทยกรุงเทพฯ

๒. คำสองพยางค์ที่พยางค์แรกเป็นเสียง อะ /a-/ ในภาษาไทยกรุงเทพฯ จะเป็นคำพยางค์เดียวในภาษาไทยโครบุรีและปะลิส ส่วนในภาษาไทยกัณฑ์จะเป็นคำสองพยางค์ แต่เสียงสระในพยางค์แรกจะเป็น อี /i-/ ส่วนเสียงพยัญชนะต้นมีทั้งที่เหมือนและแตกต่างจากภาษาไทยกรุงเทพฯ ตัวอย่างเช่น

๒.๑ กระ เป็น ตี /t+i-/

กรุงเทพฯ	กัณฑ์	โครบุรี	ปะลิส
กระโตค	t+lo:t ⁶	do:t ⁴	do:t ⁴
	ตีโลค	โคค	โคค

๒.๒ ตะ เป็น ตี /t+i-/

กรุงเทพฯ	กัณฑ์	โครบุรี	ปะลิส
ตะเกียง	t+kiang ⁴	kiang ³	kiang ³
	ตีเกียง	เกียง	เกียง
ตะวัน ^๑	t+wan ⁵	wan ¹	wan ¹
	ตีวัน	หวัน	หวัน
ตลาด	t+la:t ²	la:t ¹	la:t ²
	ตีตลาด	หลาด	หลาด
ตลอด	t+lw:t ²	lw:t ¹	lw:t ²
	ตีตลอด	หลยต	หลยต

๒.๓ ฉะ เป็น กิ /k+-/

กรุงเทพฯ	กฉันตัน	ไทรบุรี	ปะดิส
ฉลอง	k+lɔ:ŋ ¹	lɔ:ŋ ¹	lɔ:ŋ ¹
	กิหลอง	หลอง	หลอง
ฉลาก	k+la:k ²	la:k ¹	la:k ²
	กึหลาก	หลาก	หลาก
ฉลาม	k+la:m ¹	la:m ¹	la:m ¹
	กึหลาม	หลาม	หลาม

๒.๔ สะ เป็น กิ /k+-/

กรุงเทพฯ	กฉันตัน	ไทรบุรี	ปะดิส
ฉนิม	k+nim ¹	nim ¹	nim ¹
	กึหนีม	หนีม	หนีม
ฉนุก	k+nuk ⁶	nuk ¹	nuk ¹
	กึหนุก	หนุก	หนุก

๒.๕ กระ, กะ เป็น กิ /k+-/

กรุงเทพฯ	กฉันตัน	ไทรบุรี	ปะดิส
กระดอง	k+dɔ:ŋ ⁴	dɔ:ŋ ³	dɔ:ŋ ³
	กึคอง	คอง	คอง
กระดาน	k+da:n ⁴	da:n ³	da:n ³
	กึค่าน	คาน	คาน
กะพ้อ	k+phɔ: ⁷	phɔ: ⁶	phɔ: ⁷
	กึพ้อ	พ้อ	พ้อ

๒.๖ ขะ เป็น ซึ /kh+-/

กรุงเทพฯ	กลันตัน	ไทรบุรี	ปะลิส
ขม	kh+num ¹	num ¹	num ¹
	ซึทุม	ทุม	ทุม
ขุ่น	kh+nun ¹	nun ¹	nun ¹
	ซึทูน	ทูน	ทูน

๒.๗ ฉะ เป็น ฉึ /ch+-/

กรุงเทพฯ	กลันตัน	ไทรบุรี	ปะลิส
ฉลู	ch+lu: ¹	lu: ¹	lu: ¹
	ฉึทอ	ทอ	ทอ "ปิงอ"

๒.๘ ถะ เป็น ถึ /th+-/

กรุงเทพฯ	กลันตัน	ไทรบุรี	ปะลิส
ถวาย	th+wa:j ¹	wa:j ¹	wa:j ¹
	ถึทวาย	ทวาย	ทวาย

๒.๙ สะ เป็น สึ /s+-/

กรุงเทพฯ	กลันตัน	ไทรบุรี	ปะลิส
สะตือ ^๑	s+dı: ⁴	dı: ³	dı: ³
	สึตือ	ตือ	ตือ
เสม็ด	s+mɛt ⁶	mɛt ¹	mɛt ¹
	สึแหม็ด	แหม็ด	แหม็ด

^๑ ข้อสังเกตท้ายข้อ ๑ ข้อย่อยที่ ๔ หน้า ๒๔๑

๒.๑๐ ตะ เป็น ที /s+/-/

กรุงเทพฯ	กฉันตัน	ไทบุรี	ปะลิส
ฉล่ำ	s+lám ¹	lam ¹	lam ¹
	ฉิทล่ำ	หล่ำ	หล่ำ

๒.๑๑ พระ เป็น ปิ /p+/-/

กรุงเทพฯ	กฉันตัน	ไทบุรี	ปะลิส
พระยา	p+ja: ⁵	ja: ⁵	ja: ⁵
	เปีย	ยา	ยา

๒.๑๒ ระ เป็น ริ /r+/-/

กรุงเทพฯ	กฉันตัน	ไทบุรี	ปะลิส
ระฆัง	r+khay ⁵	khay ⁵	khay ⁵
	ริคัง	คัง	คัง
ระวัง	r+way ⁵	way ⁵	way ⁵
	ริวัง	วัง	วัง

๓. คำสองพยางค์ในภาษาไทยกรุงเทพฯ ที่เป็นคำประสมหรือคำซ้อนจะเป็นคำสองพยางค์ในภาษาไทยกฉันตัน แต่เป็นคำพยางค์เดียวในภาษาไทบุรีและปะลิส ตัวอย่าง

กรุงเทพฯ	กฉันตัน	ไทบุรี	ปะลิส
ตัวผู้	t+pho: ²	pho: ²	pho: ²
	ตีไผ่	ไผ่	ไผ่
ตัวเมีย	t+mia ⁵	mia ¹	mia ¹
	ตีเมีย	เมีย	เมีย
การงาน	ka:n ⁴ ha:n ³	ka:n ³	ka:n ³
	การงาน	การ	การ

กรุงเทพฯ	กลั่นตัน	ไทรบุรี	ปะลิส
ชดใช้	chət ⁶ cha:j ⁷	chət ⁶	chət ⁷
	ช็อคซ้าย	ช็อค	ช็อค
ข่มเหง	khom ² he:ŋ ¹	heŋ ¹	heŋ ¹
	ข่มเหง	เห็ง ^๑	เห็ง
เมื่อล้า	mlɨaj ⁶ mla: ⁷	mrɨaj ⁴	mlɨaj ⁶
	เมื่อยล้า	เมื่อย	เมื่อย

๔. คำสองพยางค์ในภาษากrungเทพา ที่เป็นคำซ้อน จะเป็นคำพยางค์เดี่ยวทั้งในภาษาไทยกลั่นตัน ไทรบุรีและปะลิส ตัวอย่างเช่น

กรุงเทพฯ	กลั่นตัน	ไทรบุรี	ปะลิส
โยกย้าย	ja:j ⁷	ja:j ⁶	ja:j ⁷
	ย้าย	ย้าย	ย้าย
ชิงเคียด	khiat ⁶	khɨŋ ²	khɨŋ ²
	เคียด	ชิง	ชิง
กีดขวาง	khwa:ŋ ¹	ki:t ⁴	ki:t ⁴
	ขวาง	กีด	กีด
ทรวกตรำ	cat ⁶	tra:k ⁴	tra:k ⁴
	จัก	ทรวก	ทรวก

๑ คำว่า เห็ง ในภาษาถิ่นใต้ เช่นในภาษาถิ่นพัทลุง นครศรีธรรมราชและสงขลา เป็นต้น ความหมายที่นิยมใช้กันมากคือ (๑) ทับ เช่นรดเห็งหมา (รดทับสุนัข) (๒) ใช้กำลังรังแก หรือใช้อิทธิพลข่มขู่ให้เกรงกลัว หรือเบ่งสำทับ เช่นเพื่อนนายแดงเห็งนายดำ (เพื่อนนายแดงใช้กำลังรังแกนายดำ)

กรุงเทพฯ	กฉฉฉฉฉ	โหลลลล	ปลลลล
สวฉฉฉฉ	ŋa:m ⁵	ŋa:m ⁵	ŋa:m ⁵
	ฉฉฉ	ฉฉฉ	ฉฉฉ
ปลลลลล	khlum ⁵	khrum ⁵	khlum ⁵
	ลลล	ลลล	ลลล
ฉฉฉฉฉ	ma:k ⁶	ma:k ⁴	ma:k ⁶
	ฉฉ	ฉฉ	ฉฉ

๔. คำที่เป็นคำพยางค์เดี่ยวในภาษาไทยกรุงเทพฯ จะเป็นคำสองพยางค์ทั้งในภาษาไทยกฉฉฉฉฉ โหลลลลลและปลลลลล ตัวอย่างเช่น

กรุงเทพฯ	กฉฉฉฉฉ	โหลลลล	ปลลลลล
ฉฉฉ	ʔi:³ duan³	ʔi:⁴ duan⁴	ʔi:⁴ duan⁴
	ฉฉฉฉ	ฉฉฉฉ	ฉฉฉฉ
ฉฉฉ	chiak⁶ da:j³	chiak⁴ da:j⁴	chiak⁶ da:j⁴
	ฉฉฉฉฉ	ฉฉฉฉฉ	ฉฉฉฉฉ
ฉฉ	phw:⁶ kɛ:²	phw:⁴ ton⁴	phw:⁶ ton³, phw:⁶ tha:w²
(พ่อของแม่)	พ่อฉฉ	พ่อฉฉ	พ่อฉฉ, พ่อฉฉ
ฉฉ	k+ba:ŋ²	kaba:ŋ³	ʔi:⁴ ba:ŋ³
	ฉฉฉ	ฉฉฉ	ฉฉฉ
ลลล	phe:⁵ la:⁵	phe:⁵ la:⁵	phe:⁵ la:⁵
	ลล-ฉฉ	ลล-ฉฉ	ลล-ฉฉ
ลลล	khi:² lom⁵	khi:² lom⁵	khi:² me:k⁶
	ฉฉฉ	ฉฉฉ	ฉฉลลล
ฉฉ	rɔn⁵ kha:w²	la:w⁶ kha:w²	hw:ŋ² kha:w²
	ลลลฉฉ	ลลลฉฉ	ลลลฉฉ
ลลล	me:⁶ kɛ:²	me:⁴ tan⁴	me:⁶ ton³, me:⁶ tha:w²
(แม่ของแม่)	แม่ฉฉ	แม่ฉฉ	แม่ฉฉ, แม่ฉฉ

ยาย

mɛː⁶ kɛː²mɛː⁴ tɔn⁴mɛː⁶ tɔn³, mɛː⁶ thaːw²

(แม่ของแม่)

แม่แก่

แม่เต็น

แม่คน, แม่เต่า

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย